

Poznatky z technické komise CIBE ve Francii

NEW INFORMATION FROM THE CIBE TECHNICAL COMMITTEE IN FRANCE

Jan Křováček – Svaz pěstitelů cukrovky Čech

V první polovině listopadu 2017 jsme měli možnost se účastnit jednání technické komise (TRCC) CIBE ve Francii, v Chanilly (Chateau de Montvillargenne), přibližně 70 km od Paříže. Hlavními body programu byly výkup cukrové řepy, další technické záležitosti, moření osiv, skladování řepy v dlouhých kampaních a v neposlední řadě se diskutovalo i organicky pěstovaná cukrovka – biořepa, o kterou je v posledních letech stále větší zájem v důsledku poptávky spotřebitelů po ekologickém cukru.

V prvním dni probíhalo jednání formou referátů předních odborníků věnujících se výzkumu cukrové řepy z vybraných pěstitelských svazů (zemí), kde se dané problematice nejvíce věnují. Ve druhém dni pak následovala prohlídka řepných polí, účast na sklizni a překlápání cukrovky i prohlídka cukrovaru společnosti Tereos.

Představení francouzského řepářství a cukrovarnictví

Každá země, která hostí technickou komisi nebo valnou hromadu CIBE, případně jednou za delší časový interval i kongres, má při zahájení jednání prostor na to, aby se představilo pěstování řepy a výroba cukru na jejím území v tom nejlepším světle. Ve Francii to bylo velmi jednoduché, protože se jedná o řepářsko-cukrovarnickou velmoc s vynikajícími výsledky v pěstování cukrovky. Dokládá to předpokládaný výnos v kampani 2017/2018 v rozmezí 92–95 t.ha⁻¹ při 16% cukernatosti, což odpovídá úrovni výnosů v posledních letech. Nárůst výnosů ve Francii je deklarován až 2 % ročně. Nicméně v ČR je tento nárůst oproti Francii vyšší ještě o 0,5–1 % (viz tab. I.), způsobeno je to nejen stále se zlepšující agrotechnikou, ale i nižší startovní úrovní výnosů. Je výrazně složitější dále navyšovat výnosy, je-li již dosažena hranice 80–90 t.ha⁻¹ při standardní cukernatosti.

Produkce cukru ve Francii by se měla v poslední kampani blížit hranici 6 mil. t bílého cukru včetně biolíhu; na biolíh připadá 0,6 mil. t ekvivalentního cukru, přibližně 10 % produkce. Zajímavé je, že i při takto velké produkci cukru a vysokých výnosech cukrovky je deklarován pokles spotřeby hnojiv. Kvůli vysokým výnosům se kampaně ve Francii prodloužily z původních 85 dní na 105 dní, poslední kampaň by měla trvat okolo 130 dní. Souvisí s tím i dlouhodobé skladování cukrovky na ukládkách a potřeba ochrany ukládek proti nepříznivým povětrnostním vlivům. Na pozemcích byla vidět cukrová řepa zakrytá slámou, obdobně jako v ČR. Oproti tomu je v Německu preferován top-tex (fleece). Rekordní délka kampaně se očekává opět v Anglii – až 180 dní. Je třeba zmínit limit bezpečného dlouhodobého skladování řepy, odpovídá sumě teplot 270 °C.

Francouzští kolegové také sdělili, že sledovali přírůstky výnosu v průběhu října, a ty činily až 200 kg.ha⁻¹ za den. V našich podmínkách (Čechy) tvořily přírůstky během podzimu rozdíl

výnosu 10–25 t.ha⁻¹ mezi ranou a pozdní sklizní. Ve Francii také zjistili, že pokud by se posunul počátek kampaně z 11. 9. na 27. 9., je možné zvýšení výnosu bílého cukru o dalších 1,1 t.ha⁻¹. Nicméně realita zahájení kampaně u většiny cukrovarnických společností byla jiná – zahajovalo se v důsledku nedostatku cukru pro prodej časné, pěstitelům byla újma výnosu kompenzována příplatky za ranou dodávku. Ty však nevykryjí skutečnou ztrátu na výnosu, rané dodávky jsou tak dlouhodobě méně výhodné a často jsou kamenem úrazu. Do budoucna se i u nás bude tato otázka řešit na základě výsledků výzkumu ŘI Semčice.

Výkup cukrovky

Hlavním a nejvíce diskutovaným bodem byl příjem cukrové řepy do cukrovaru. V posledních letech došlo v řadě zemí k dohodě mezi pěstitelskými svazy a cukrovarnickými společnostmi na výši paušální srážky na seřez a na výkupu mikrotopované (odlistěné) cukrovky. Co to přineslo oběma stranám? Na poli určité šetnější seřez řepy při sklizni, případně mikrošez nebo precizní odlistění cukrové řepy, tím pak i díky menšímu poranění řepných bulev lepší skladovatelnost na polních ukládkách. Výsledkem je růst výnosů a větší produkce cukru z hektaru. Negativem zůstává pokles výsledné cukernatosti a dle slov zástupců cukrovaru i mírně zhoršená technologická jakost řepy. Ve Francii výsledky ukázaly, že u mikrotopované cukrovky v porovnání s tradičně seřezanou klesá cukernatost o 0,25 %, minimální poklesy se pak pohybují v rozmezí 0,18–0,2 %.

Otázka správného seřezu cukrovky pod posledním zeleným řapíkem byla stále sporným bodem, proto je postupné zavádění paušálů a dohoda na jejich výši určité přínosem pro celý systém výkupu řepy. Ve Francii je výše paušální srážky nastavena velmi vysoko – pěstitelé ji akceptovali ve výši 7,2 %, jsou ale akcionáři cukrovaru. V Čechách máme nastavenou paušální srážku ve výši 3,2 %, měl by to být druhý nejnižší paušál v Evropě, nižší je pouze v Porýní na úrovni 2,9 %. Společnost Agrana v loňském roce hovořila o zavedení nulové paušální srážky a zároveň akceptování mikrotopované řepy při výkupu.

Tab. I. Nárůst výnosů cukrové řepy během deseti let (intenzivní rozvoj řepářství)

Země	Nárůst výnosů za 10 let (%)	Nárůst výnosů standardní 16% řepy (t.ha ⁻¹ za rok)
Česko	57,8	2,85
Francie	39,7	2,45

Pozn.: U pšenice a ječmene byl vzestup výnosů pouze v řádech několika desítek či 100 kg.ha⁻¹ ročně, případně i stagnace nebo pokles.

Obr. 1. Z cukrovaru ve Francii: správně sklizená a seříznutá cukrovka na pásu při pořizování fotodokumentace pro výkup

Otázka správnosti seřezů se v před několika lety velmi diskutovala a byly prováděny kontroly výše seřezu; na počátku v Čechách činil podíl nesprávně seříznutých řep 5 % a postupně klesl na 1,5–2 %. Necelé procento drtě se ztrácí při výkupu v pračkách, což jde také k tíži pěstitele. Dle informací, které prezentovali kolegové z Belgie, byly u nich tříleté průměrné seřezy dokonce na úrovni 7,8 %.

V severním Německu v okolí Hannoveru je nastavena paušální srážka na seřez na úrovni 3,3 %. Nutným zlem je nastavení sankcí za špatně sklizenou cukrovku s velkým množstvím chrástu. V uvedené oblasti je to nastaveno tak, že pokud 30 % řep v dodávce je s chrástem, stoupá paušál o 3 % nahoru na celkovou výši 6,3 % srážky z hrubé hmotnosti. Jinde jsou sankce třeba peněžité. Otázkou je také to, co vlastně je řepa s chrástem? V této části Německa je za řepu s chrástem považována bulva, která má na své hlavě minimálně 3 řapíky s průměrem řapíku alespoň 1 cm s délkou také alespoň 1 cm. Náklady cukrovaru lze snížit i díky redukovanému vzorkování. Pokud je dodávka do 250 t, vzorkuje se každá souprava, při dodávce 251–500 t se odebírají vzorky jen z 66 % množství, od 501 t do 1000 t pak už jen každá druhá souprava a při dodávce

nad 1000 t pak jede na vzorkování každá třetí souprava (takto je to nyní i v Čechách: 1 vzorek platí pro dodání cca 90 t cukrovky – může to být někdy výhodou, ale i nevýhodou).

Ve Švédsku je nyní kompromis na top táru (srážku na paušální seřez) 2,65 % + navíc připočtení 1 % na ulpělou vodu při mytí, o toto se taktéž snižuje váha. Výsledkem je snížení z hrubé hmotnosti o 3,65 %. Tuto skutečnost nyní budou švédští kolegové zakomponovávat do mezioborové dohody (IPA).

U společnosti Südzucker se top tára pohybovala v minulých letech v rozmezí 2,5–2,7 %, seřez je povolen ve velikosti alespoň jako 2eurová mince. Penále jsou nastavena tak, že pokud je v dodávce 25 % řep s listy, sráží se 0,5 €·t⁻¹ ze základní ceny řepy, a pokud by nastal případ dodávky řepy, ve které je na 50 % bulev chrást, pak srážka činí 1–2 €·t⁻¹ ze základní ceny řepy.

V Belgii je pokuta podobná, při 18–25 % řep v dodávce se zbytky chrástu (štětkou) se sráží z ceny 0,55 €·t⁻¹. Ve Francii je při 18–25 % řep se zbytky chrástu srážka 0,5 €·t⁻¹, a je-li to nad 25 % řep ve vzorku, činí srážka dokonce 2,5 €·t⁻¹. Nutno poznamenat, že v cukrovaru jsme viděli velmi dobře seřezané cukrovky bez potřeby uplatňování pokut za nesprávně provedený seřez (obr. 1.).

Ozimá cukrová řepa a výnosový potenciál

Jedním z dalších témat jednání technické komise bylo pěstování ozimé cukrové řepy. Letní výsev ozimé cukrovky probíhá v období 25. 8. až 5. 9., podobně jako u ozimé řepky či velmi časně setých ozimých obilnin. Povolené termíny pro setí jsou i od 20. 8. do 10. 9., optimum pro výsev bývá ale 10 dní. Tento

způsob se zkouší již 15–20 let. Problémem pro vzejití může být letní sucho a sláma v půdě. Řepa vydrží mrazy –6 °C až –10 °C; výpadky v porostu mohou být i 20 % – zejména vlivem hlodavců, nárůst ve vegetaci na jaře je pak 5–6 týdnů. Problém je však stále v jarovizaci, kdy řepa vykvétá. Pokud by šlechtitelé zlepšili odolnost cukrové řepy proti vyběhání, mohl by se využít potenciál vegetační doby 240–300 dní (vegetace by byla dlouhá 8–10 měsíců), cukrovka by kryla pozemek 12–14 měsíců. Je to otázkou budoucnosti.

Na jednání byl věnován čas také výnosovému potenciálu cukrové řepy. Pan Olsson z Nordic Beet Research ze Švédska představil projekt 5T, kdy by do roku 2020 mělo být docíleno výnosu cukru 20 t·ha⁻¹, pro některé pěstitele určitě nemyslitelná výše výnosu. Nyní jsou v Dánsku a Švédsku dosahovány výnosy 12,4 t·ha⁻¹, ale výnosový potenciál zde činí 19,5 t·ha⁻¹. Ztráty kolegové zmínili zejména při špatném seřezu, ty mohou činit až 4 t·ha⁻¹ cukrovky. Ztráty při vlastní sklizni jsou zpravidla 3 t·ha⁻¹ a špatným managementem – agronomií (herbicidní ochranou) se ztrácí 5 t·ha⁻¹. Vhodné je řepu vysévat v polovině března, plečkovat ji a nechat na podzim přirůstat (za dva měsíce se zvýší výnos cukru o 2,2–5,2 t·ha⁻¹) a úspěch se, doufejme, dostaví!